ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย

ที่ สนส. 20/2551

เรื่อง การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์

(Shariah Banking Services)

---

1. เหตุผลในการออกประกาศ

ปัจจุบันธุรกิจทางการเงินได้มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งมีการเสนอบริการทางการเงินที่หลากหลายเพื่อเป็นทางเลือกในการลงทุนให้กับผู้ฝากเงิน ซึ่งกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ (Shariah Banking Services) ที่มีรูปแบบในการดำเนินธุรกิจโดยห้ามการรับและจ่ายดอกเบี้ย (riba) และเน้นการร่วมลงทุนและการแบ่งปันผลกำไรระหว่างธนาคารพาณิชย์กับผู้ฝากเงิน จึงเป็นแนวทางใหม่ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ฝากเงินได้ และเพื่อเป็นการสนับสนุนให้ธนาคารพาณิชย์มีความคล่องตัวในการเสนอบริการทางการเงินแก่ลูกค้ามากขึ้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ที่มีความพร้อมสามารถให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ได้

การออกประกาศฉบับนี้เพื่ออ้างอิงอำนาจตามกฎหมายให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 โดยสาระสำคัญของหลักเกณฑ์ในการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และธนาคารพาณิชย์ใดที่ได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยให้ประกอบกิจการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์แล้ว ให้ดำเนินธุรกิจดังกล่าวต่อไปได้โดยไม่ต้องขออนุญาตใหม่อีก

2. อำนาจตามกฎหมาย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 36 และมาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 ธนาคารแห่งประเทศไทยอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ได้ตามข้อกำหนดในประกาศนี้

ฝนสป10-กส37004-25510803

กส 370	วันที่ 3 ส.ค.2551

3. ขอบเขตการบังคับใช้

ประกาศฉบับนี้ให้ใช้บังคับกับธนาคารพาณิชย์ตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงินทุกแห่ง

4. ประกาศและหนังสือเวียนที่ยกเลิก

ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่อง การอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ (Shariah Banking Services) ลงวันที่ 10 พฤศจิกายน 2546 (หนังสือเวียนนำส่ง ที่ สนส.(11) ว.43/2546 ลงวันที่ 1 ธันวาคม 2546)

5. เนื้อหา

5.1 ในประกาศฉบับนี้

" กิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ " (Shariah Banking Services) หมายความว่า กิจการธนาคารตามหลักชาริอะฮ์ ซึ่งธนาคารพาณิชย์สามารถให้บริการได้ตามความหมายของธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในมาตรา 4 และธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องหรือจำเป็นต่อการประกอบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ ตามความหมายในมาตรา 36 แห่งพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551

5.2 อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์เป็นแผนกหนึ่งต่างหากในสำนักงานธนาคารพาณิชย์ได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย

5.3 ในการพิจารณาอนุญาต จะพิจารณาจากฐานะการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์และความพร้อมในการประกอบธุรกิจ ทั้งด้านบุคลากรและการจัดการ ทั้งนี้ ธนาคารพาณิชย์ที่ยื่นคำขออนุญาตจะต้องมีส่วนของผู้ถือหุ้นกรณีธนาคารพาณิชย์ไทย หรือสินทรัพย์หรือหลักทรัพย์ตามมาตรา 32 กรณีสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ไม่น้อยกว่า 1,000 ล้านบาท และในคำขออนุญาตจะต้องมีรายละเอียดอย่างน้อยดังต่อไปนี้

(1) สาขาที่จะประกอบกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์

(2) ทุนดำเนินการเบื้องต้น และวิธีการจัดหา

(3) ประเภทของเงินฝาก ประเภทเงินให้สินเชื่อ รวมถึงแนวทางการลงทุนและธุรกิจต่าง ๆ ที่จะให้บริการ รวมทั้งรายละเอียด วิธีปฏิบัติ การจัดสรรและการจ่ายผลประโยชน์ที่จะได้รับ

(4) วิธีการแบ่งแยกเงินทุนของกิจการออกต่างหากจากกิจการธนาคารพาณิชย์ตามปกติ

(5) ข้อกำหนดในเรื่องการใช้สายงานสนับสนุนต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์เพื่อประโยชน์ของกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ รวมทั้งการจัดสรรค่าใช้จ่าย เช่น การจัดหาบุคลากร การฝึกอบรมพนักงาน การตรวจสอบกิจการภายใน และระบบคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

(6) เกณฑ์เกี่ยวกับการบัญชี การรับรู้รายได้ ค่าใช้จ่าย และการจัดทำงบการเงินและเอกสารประกอบ

(7) ขั้นตอน วิธีการดำเนินงานในแต่ละวัน เช่น การจัดทำเอกสารหลักฐานการลงบัญชี การกำหนดรหัสบัญชี และการใช้คอมพิวเตอร์ รวมทั้งการออกงบทดลองรายวัน เป็นต้น

5.4 หลักเกณฑ์ในการประกอบธุรกิจ

5.4.1 ธนาคารพาณิชย์ต้องแจ้งสำนักงานที่ให้บริการ และวันเปิดทำการกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยทราบล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 7 วัน ก่อนวันที่จะเริ่มประกอบกิจการ

5.4.2 ในการประกอบกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ ธนาคารพาณิชย์ต้องจัดสรรเงินที่ได้รับจากการขายหุ้นเพิ่มทุนมาใช้เป็นทุนดำเนินการเบื้องต้น และเงินทุนของกิจการนี้ต้องปราศจากดอกเบี้ย นอกจากนี้ กิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์จะกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินอื่นที่มิใช่ระบบปราศจากดอกเบี้ยไม่ได้

5.4.3 ธนาคารพาณิชย์ต้องแบ่งแยกทรัพย์สิน หนี้สิน และภาระผูกพัน รวมทั้งระบบบัญชีของกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ออกต่างหากจากกิจการธนาคารพาณิชย์ปกติเสมือนหนึ่งเป็นคนละนิติบุคคล

5.4.4 ธนาคารพาณิชย์ต้องประกาศเรื่องการจ่ายหรือการคิดค่าตอบแทนของการดำเนินการต่าง ๆ ของกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ อาทิ วิธีคำนวณค่าตอบแทนสำหรับเงินฝากแต่ละประเภท รวมทั้งกรณีที่ผู้ฝากเงินขอถอนเงินก่อนครบกำหนด และการคิดค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ให้ลูกค้าทราบ และแจ้งธนาคารแห่งประเทศไทย ทำนองเดียวกับการจ่ายดอกเบี้ยส่วนลด และค่าธรรมเนียมของกิจการธนาคารพาณิชย์ตามปกติ

5.4.5 กำไรของกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ก่อนการจัดสรรให้แก่ผู้ฝากเงินหรือผู้ร่วมลงทุน จะต้องมีการรับรู้รายได้รายจ่ายต่าง ๆ ครบถ้วนถูกต้อง รวมทั้งได้หักหนี้สูญ ตั้งสำรองเผื่อการเสื่อมค่าของสินทรัพย์ไว้ครบถ้วนถูกต้องแล้ว

5.4.6 ธนาคารพาณิชย์ต้องจัดให้มีที่ปรึกษาของกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการศาสนาอิสลามอย่างน้อย 1 คน และแจ้งให้ธนาคารแห่งประเทศไทยทราบทุกครั้งที่มีการแต่งตั้งหรือเปลี่ยนแปลง

5.4.7 หากธนาคารพาณิชย์ประสงค์จะให้กิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ เสนอบริการใด ๆ เพิ่มเติมจากที่ได้รับอนุญาตไว้ตอนเปิดดำเนินการครั้งแรก จะต้องได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทยก่อนทุกครั้ง

5.4.8 การประกอบกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ถือเป็นสาขาและหรือแผนกหนึ่งต่างหากในกิจการธนาคารพาณิชย์ที่ต้องถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภายใต้ขอบเขตของพระราชบัญญัติธุรกิจสถาบันการเงิน พ.ศ. 2551 อาทิ ธนาคารพาณิชย์ต้องนับรวมทรัพย์สิน หนี้สิน และภาระผูกพันของกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ เพื่อการปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยธุรกิจสถาบันการเงินในทุกเรื่อง อาทิ ความเพียงพอของเงินกองทุน การดำรงสินทรัพย์สภาพคล่อง การลงทุนในกิจการตามมาตรา 34 เป็นต้น รวมทั้งการนำเงินส่งสถาบันคุ้มครองเงินฝากด้วย

ทั้งนี้ ธนาคารพาณิชย์ต้องจัดทำงบทดลองของกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์แยกต่างหากเป็นงบย่อยรายสาขาและงบรวมของกิจการ รวมทั้ง ให้รายงานฐานะการดำเนินงานของกิจการดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของรายงานของธนาคารพาณิชย์ด้วย

6. วันเริ่มต้นบังคับใช้

ประกาศนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 3 สิงหาคม 2551

(นางธาริษา วัฒนเกส)
ผู้ว่าการ
ธนาคารแห่งประเทศไทย

แนวทางการประกอบกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์

(Shariah Banking Services)

1. <u>กิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์</u> เป็นกิจการธนาคารที่ดำเนินงานตามหลักชาริอะฮ์ ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ ห้ามการรับและจ่ายดอกเบี้ย (riba) ทุกขั้นตอน และห้ามการลงทุนในกิจการที่ขัดกับหลักศาสนา การดำเนินงานใช้หลักการแบ่งผลกำไรแทนการคิดดอกเบี้ย รูปแบบของการประกอบธุรกิจที่สำคัญ คือ การร่วมลงทุนและการแบ่งปันผลกำไร ซึ่งสามารถดำเนินงานได้ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายธุรกิจสถาบันการเงิน

2. <u>บริการทางการเงิน</u> ตามหลักชาริอะฮ์นั้น จะเกี่ยวข้องกับการค้าเป็นส่วนใหญ่ แตกต่างจากธุรกรรมของธนาคารพาณิชย์ทั่วไป ผู้ประกอบการจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจหลักศาสนาเป็นอย่างดี รวมทั้งเข้าใจบทบัญญัติของกฎหมายธุรกิจสถาบันการเงินด้วย

ตัวอย่างบริการทางการเงินของกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ ตามนัยแห่งกฎหมายธุรกิจสถาบันการเงิน เช่น

<u>การรับฝากเงิน</u> (Deposit) กิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์อาจรับฝากเงินได้ 3 ประเภท คือ

- เงินฝากกระแสรายวัน (Current A/C) มีลักษณะการรับฝากเงินเหมือนกับเงินฝากจ่ายคืนเมื่อทวงถามที่ใช้เช็คในการเบิกถอนของกิจการธนาคารพาณิชย์ตามปกติ โดยธนาคารจะค้ำประกันที่จะคืนเงินต้นแก่ผู้ฝากและดูแลรักษาเงินฝากไว้ ผู้ฝากสามารถถอนเงินได้ตามความต้องการโดยใช้เช็ค

- เงินฝากออมทรัพย์ (Saving A/C) ดำเนินการโดยหลักการดูแลรักษาเงินฝากเช่นเดียวกับเงินฝากกระแสรายวัน สำหรับผลตอบแทนของเงินฝากประเภทนี้จะไม่กำหนดไว้แน่นอนขึ้นอยู่กับผลการประกอบการและดุลยพินิจของธนาคาร ทั้งนี้ อาจอยู่ในรูปของเงินหรือของขวัญหรือผลประโยชน์อื่นใดก็ได้

- เงินฝากเพื่อการลงทุน (Investment A/C) เป็นการรับฝากเงินตามหลักการแบ่งผลกำไรจากการลงทุน โดยมีกำหนดระยะเวลาการรับฝากและผู้ฝากจะถอนเงินก่อนครบกำหนดไม่ได้ (ถ้าถอนก่อนกำหนดอาจไม่ได้รับส่วนแบ่งกำไร หรือได้รับโดยหักส่วนลดตามระยะเวลาก็ได้) เงินฝากประเภทนี้อาจแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

General Investment A/C ผู้ฝากจะไม่กำหนดเรื่องการลงทุนแต่มอบอำนาจให้ธนาคารพาณิชย์ และธนาคารจะนำเงินฝากทั้งหมดมารวมเป็น pool เพื่อการลงทุนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ผู้ฝากจะร่วมรับผลขาดทุนจากการลงทุนที่เกิดขึ้น เว้นแต่ผลขาดทุนที่เกิดจากการเพิกเฉยหรือความผิดพลาดในการจัดการซึ่งธนาคารจะต้องรับผิดชอบ

Special Investment A/C กรณีนี้ผู้ฝากจะระบุเฉพาะเจาะจงเรื่องการลงทุน ธนาคารจะเป็นเพียงตัวกลางจัดการให้เท่านั้น และมีรายได้จากค่าธรรมเนียมการจัดการ

<u>ผลประโยชน์ที่ผู้ฝากเงินจะได้รับ</u> เนื่องจากเป็นการดำเนินการโดยปราศจากดอกเบี้ย ดังนั้น ผู้ฝากเงินจะได้รับผลตอบแทนการฝากในลักษณะการแบ่งปันผลกำไรจากการดำเนินกิจการตามสัดส่วนที่ตกลงกันไว้ (รวมทั้งร่วมรับผลขาดทุนด้วย) และธนาคารพาณิชย์จะต้องประกาศสัดส่วนการแบ่งผลประโยชน์นี้ให้ลูกค้าทราบเป็นการทั่วไปด้วย

<u>การลงทุน</u> (Investment) วิธีการลงทุนตามหลักชาริอะฮ์ คือ การลงทุนแบบหุ้นส่วนหรือการซื้อหุ้นในกิจการ วิธีนี้ธนาคารกับลูกค้าอาจตกลงร่วมลงทุนในระยะเวลาที่กำหนดและได้รับแบ่งผลกำไร (ขาดทุน) ตามสัดส่วนการลงทุน เมื่อธนาคารเลิกการลงทุนโดยการขายหุ้นออกไป กิจการก็ยังคงเป็นของลูกค้าต่อไป ทั้งนี้ กิจการดังกล่าวจะต้องเป็นกิจการที่ไม่ขัดต่อหลักชาริอะฮ์ หรืออาจเป็นการซื้อหุ้นในกิจการทั่วไป ทั้งนี้ สามารถกระทำได้ตามนัยมาตรา 34 แห่งกฎหมายธุรกิจสถาบันการเงิน

<u>ธุรกิจหลักทรัพย์</u> (Bonds and Securities)

นอกจากการลงทุนในหลักทรัพย์ประเภททุนแล้ว ธนาคารพาณิชย์อาจลงทุนในหลักทรัพย์ประเภทตราสารหนี้ ซึ่งกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์จะทำการลงทุนหรือซื้อขายได้เฉพาะที่มีลักษณะสำคัญ คือ

- ไม่ค้ำประกันเรื่องผลประโยชน์ตอบแทน หรือกำหนดในลักษณะตายตัว
- ผลตอบแทนของตราสารจะเป็นสัดส่วนกับกำไรของกิจการที่ออกตราสารหนี้นั้น

<u>การให้สินเชื่อ</u> (Loans & Overdraft)

- การให้กู้ยืมในลักษณะร่วมลงทุน กรณีโครงการใหญ่ ๆ ที่ต้องมีผู้เข้าร่วมลงทุนหลายราย ธนาคารอาจสนับสนุนโครงการ ตั้งแต่การเป็นที่ปรึกษาทางการเงินของโครงการและให้กู้ยืมในลักษณะร่วมลงทุนซึ่งจะได้ผลตอบแทนการลงทุนจากผลกำไรของโครงการตามสัดส่วนการลงทุน

- การให้กู้ยืมแบบเบิกเกินบัญชี กรณีลูกค้าเบิกเกินบัญชีจากเงินฝากกระแสรายวันโดยมีหลักประกันและวงเงินที่ตกลงกันไว้ ธนาคารจะไม่สามารถเรียกเก็บค่าตอบแทนจากการให้กู้ยืมนี้ เว้นแต่ค่าธรรมเนียมที่จำเป็นเกี่ยวกับการให้สินเชื่อ

- สินเชื่อสาธารณกุศล ธนาคารจะให้สินเชื่อประเภทนี้ตามความจำเป็นต้องใช้เงินของลูกค้าเพื่อประโยชน์สาธารณชนหรือการกุศล โดยไม่คิดผลตอบแทนใด ๆ เพียงแต่มีค่าบริการ (Service charge) ซึ่งเป็นยอดแน่นอนคำนวณจากต้นทุนแท้จริงในการจัดหาเงิน และค่าใช้จ่ายในการให้บริการ ตัวอย่างสินเชื่อประเภทนี้ ได้แก่ เงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา เป็นต้น

- สินเชื่อทางการค้า (Trade Finance) เป็นสินเชื่อระยะสั้นให้บริการ โดยคิดค่าธรรมเนียม เช่น การออก Letter of Credit การออกหนังสือค้ำประกัน เป็นต้น

อนึ่ง การซื้อขายตราสารหนี้ เช่น B/E อาจทำได้ในราคา mark-up หรือ mark-down

<u>การปริวรรตเงินตราต่างประเทศ</u> (Foreign Exchange) ธุรกิจด้านการปริวรรตเงินตราต่างประเทศของธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินการในลักษณะ mark-up price และการเรียกเก็บค่าธรรมเนียม เช่น การซื้อขายเงินตราต่างประเทศ การซื้อขายสัญญาป้องกันความเสี่ยงที่ไม่มีดอกเบี้ยมาเกี่ยวข้อง กิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์สามารถให้บริการได้

นอกจากนี้ กิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ยังสามารถให้บริการทางการเงินใด ๆ ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้อนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ทำในลักษณะ Fee-based income ซึ่งไม่ขัดกับหลักศาสนาได้ด้วย

3. <u>ระบบบัญชีของกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์</u> โดยที่กิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ใช้หลักการแบ่งผลกำไร (ขาดทุน) แทนการคิดดอกเบี้ย ซึ่งแตกต่างจากระบบธนาคารพาณิชย์ตามปกติ กิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์จึงจำเป็นต้องแบ่งแยกระบบบัญชีออกต่างหากจากการธนาคารพาณิชย์ตามปกติ และออกงบการเงินย่อยเพื่อประโยชน์ในการจัดสรรกำไรให้แก่ผู้ร่วมลงทุน/ผู้ฝากเงิน

สำหรับการรับรู้รายได้และค่าใช้จ่ายนั้น ตามหลักการของกิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์ทั่วไปจะใช้เกณฑ์เงินสด มากกว่าใช้เกณฑ์สิทธิ ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ต้องเปิดเผยในงบการเงิน ทั้งนี้ เพราะในการแบ่งผลกำไรของกิจการนั้นควรจะแบ่งจากเงินสดที่ได้รับจริง การใช้เกณฑ์สิทธิในการรับรู้รายได้และจัดสรรออกไปนั้น หากภายหลังรายได้ที่กล่าวมิได้รับเข้ามาจริง (เกิดหนี้เสีย) จะมีผลให้ธนาคารพาณิชย์ต้องนำทุนมาชดเชยหนี้เสียส่วนนี้ ซึ่งตามหลักการแล้ว ผู้ร่วมลงทุนจะต้องร่วมรับผลขาดทุนนี้ด้วย นอกจากนี้ โดยที่กิจการการให้บริการทางการเงินตามหลักชาริอะฮ์เป็นแผนกหนึ่งในธนาคารพาณิชย์ซึ่งมีการใช้ Facility ต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์ อาคารสำนักงาน วัสดุสำนักงาน ฯลฯ จึงจำเป็นต้องจัดสรรค่าใช้จ่ายต่าง ๆ จากธนาคารพาณิชย์มาด้วย และมีการกันสำรองต่าง ๆ อย่างเพียงพอก่อนที่จะจัดสรรกำไรให้ผู้ลงทุน